

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

11. Metall. fod. cur aurum ex iis no[n] effod.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

scripta est, donec indidem ad nos explicatius ars illa perferatur utique usu optabilior quam scitu. Cæterum hæc tum nauigatio tum fluuiatilis inhabitatio, quantum iucunditatis, & commodi, tantum habet ingentis periculi, ne modica in latus proclinatione versæ naues subsidant & mergantur. Periculi causa est ædium imprimis, malorum deinde trium aut quatuor (nam tantis agendis molibus vnus non sufficit) ad captandum ventum excelsitas, itaque si flatus violentior, incubuerit velis repentinus, conclamata res est, nauesque necessariò euersæ sorbentur; quin nec illas noctu audent stationibus credere maiorum fluminum, vel etiam minorum faucibus, ne vndarum impulsu paulo grauiori subuersæ pereant. Sed (quod vidit Matthæus Riccius dum proano Iantio Nanchinum nauigat) post occasum solis, subducunt sese in vnum ex confluentibus in Iantium fluuiis, & dum illuxerit in operto hærent, non creant hoc nauibus discrimen auræ vela inflantes, semper enim velis vtuntur planis, & pandis, neque ex cannabe aut lino, sed ex herbæ cuiusdam longiori fronde tritæque contextis.

Ad opportunitatem itinerum, commerciorum, & feracitatis, quam Sinis suppeditant flumina, adiungendus est quæstus ex mercium diribitione qua ditant extraneos, & vicissim ditescunt. Quanquam iis affluant adeò largiter, vt possint externis carere. Metallis abundant omnibus, sed vetant aurum è terra effodi, experti fortassis ex aperta humo inhalari vapores, salubritatem cæli sui pessimè affluros, quam in nullis, suorum annalium legunt vnquam fuisse pestilitate vitiatam; & quidem hoc mirabilius quod sitis ad austrum Prouinciis oritur pro pane est, aluntque illam aquarum iacentium perpetua irrigatione; Aquilonares tamen frumento & milio vtuntur, quamobrem alij verosimilius lege cautum volunt venas auri tentare; non metu aëris infestandi, sed latronum, quos numero auctos & viribus, nec iam nisi iusto prælio vincendos prædæ furor agebat ad fodinas; indeque direptis omnibus, inexpugnabilia montium repetebant, quibus sceleratorum nidis videbantur auri officinæ sudare, eorumque suis laboribus & sumptu augere potentiam; cui, vt postea constabit, tam obnoxia sunt Prouinciæ omnes vt sibi magis ab intestinis prædonibus timeant quàm ab extraneo, & hoste. Adferri metalla quod attinet, eius copia quanta sit vel hoc vnum probet quod P. Iacobus Rho, anno 1629. testatur sibi occurrisse, transmittentem nimirum viginti dierum itinere tam excelsos montes vt Alpium iuga præ illis colliculi viderentur, incidisse se passim in crebras coquendi, fundendi, elaborandi ferri officinas, id ferrum iisdem è montibus erui, elaborati ferri quotidianum pondus, de fabricorum manibus exiens mille iumenta onerasse. Ad hæc omnis generis plantarum, & fructuum feracitas, præstantia, varietas, vt vsquam alibi gentium, excellens; arborum autem quæ nobis vernaculæ si qua Sinæ carent, vt forte amygdalo, hanc pensat affatim casia seu cinnamomum, piper, palmæ crocus, & alia nobis peregrina; illic sitis ad austrum propria; vnum
inter

11.
Metall. fod.
cur aurum ex
iis nō effod.

inter hæc valde mirum, quod oliuam, & vitem flocci curant, cum possint his quoque, si volunt affluere, cœlumque illorum Hispano, Italo, Græco & Siculo, bonitate graduque respondeat. Oleum ex granis diuersorum seminum exprimunt, quod quanquam insipidum plus sapit iis optimo oliuo. Ex granis item & frugibus potum premunt maximè generosum; sed iis, opinor, cum præ meliori, promptius, & securius placuisset, idem postea veluti proprium adamarunt. Hinc vites, & vina exotica, lectissimaque præ suo illo spernunt. Longe absurdus apud illos, ad lauta quoque conuiuia, venales canum, & equorum carnes publicè prostrare; idque veteri ex more, ob quem olim hippophagi dicti sunt, cum tamen iis maior, quàm in Europa volucrum omnium, & animantium abundet copia, etiam ferarum imo & tigrium, quotidianis autem mensis porcina domestica vſitator, & salubrior est, ob superuacaneum id pingue quo apud nos diffuit, cœli, aut pabuli conditione emendatum, apti cerui, & similes feræ vteunque æstimantur, ad victum raro adhibentur, cum enim Sineses nisi talaribus nunquam induantur eorumque pars optima, vnis ferè literis gloriatur, venatione nec afficiuntur, nec admodum valent. Iacet item ars pastoritia, quod nec lanis ducendis neque texendis dent operam, sed quod ex triplici pecoris tonsura prouenit in coactilia subigant: alia ex lana quam capræ mollissimam ferunt pannos elaborant. Præter hanc lanugo quædam interior ab iis in impilia cogitur tam delicata vt tactum fugiant, & se facillimè corpori applicent. Hæc ob raritatem, & pretium, soli induunt opulenti. Linum & cannaben contemnunt, quippe in gossipio & sericis totiforis gossipij semina quingentis hinc annis acceperunt, quorum pfimi fatus tam prodiga soli creuere vbertate, vt breui Sinas ditauerint. Inuentum serici ad annos referunt ante Christi aduentum bis mille octingentos quod ex probò temporum calculo in annum incideret ante diluuium vniuersale quadringentesimum. Per me quidem vt lubet certetur de tempore, quo primum Sineses dicti sint Sericani. De immensitate serici, quæ hoc nomen iis fecit, minor planè vero est omnis fama. Non quod vt vulgo est creditum ex arboribus colligatur, nisi locis quibusdam vbi genus bruchorum, quacumque ruri infederit filis inficit saliuarum, ex quibus texuntur panni viles, sed diuturni vsus. Commune sericum bombycum opus est, quibus Sinæ alendis moros infinitas quæ iuris vsusque sunt publici, vere, ac æstate foliis exuunt, illic enim per annum bombycum duplex est foetura, sed verna serici ob teneritatem foliorum mollioris, æstiuæ rudior, ob eorundem siccitatem. Fuit qui scriberet ex Prouincia tantum Cechiana, quam ex orbe reliquo vniuerso, plus Sericorum legi. Comparatione probatu difficili, nec minus quod alij afferunt, pluris nobis lanea decuplo quàm Sinesibus serica; constare; vnoque in solo Nanchinensi textorum ducenta millia quæ sericis quæ Bombycinis occupati; sed hinc nihilominus non ægrè conficitur vtriusque materiæ vis ingens, ex quo

1a.
Sericum.